

vedovali smo drug drugemu svoje dogodke in si prijateljsko šumljali, in ni nas poslušal drug, ko kaka ptičica, ki je počivala v naših vršičkih. — Ko sem bil že krepek, močen in velik, vzdignili so me in semkaj prenesli, kjer so pa še skrbnejše skrbeli za-me. Vseh težav in sil res še ni bil konec: poparil in posmodil me je hud mraz, ko še nisem bil utrjen; pribučal je vihar in mi lomil ude; privršali so sivi oblaki in grozne toče suli na-me — ali On, ki me je varoval in vodil toliko lét, ki je čul nad menoj, ko sem še v otročji hišici priprt bil in potlej ko sem rasti in se krepčati jel: On tudi zdaj ni pozabil mene — dal mi je rasti in takemu postati, kakoršnemu se mi zdaj čudiš, moj sin! Pa prepusti vso skrb le Njemu: On naji je v življenje obudil — gotovo naji še dalje varuje!“

Jaga - Baba.

(Bajeslovna črtica; spisal Davorin Trstenjak.)

Ruske povesti slikajo Jago-Babo kot staro ženo, kuštravo, suho in sloko, koja jaha čez polje, po bregih in lesih na leseni stopi (Mörser, Stampfe), ki jo s tolkalom poganja, in stopinje za seboj z metljo zameta. Zató pojó o njej ruski otroci:

„Baba-Jaga kostjannaja noga,
V stupě jedet, pestom pogonjajet,
Sled pomelam zamětajet.“

Beloruske povesti dostavljajo, da tam, kjer Jaga-Baba jaše, zemlja vzdihla, vetri žviždajo, zveri se vijó in se živina v hlevu skriva.

Gotovo se ima pod to mythično bitnostjo umeti ledena in zimna burja; zató se veli pri Rusih tudi: Jaga-Bura. Dalje se baji o Jagi-Buri, da jezdi pogosto kot smrt in se preživlja od mrličev. To se ima gotovo tako tolmačiti, da pokončuje ledena in zimska burja letno prirodo. Ruska Jaga-Baba, Jaga-Bura odnaša tudi otroke v svoje lesene kolibe, kjer jih zapre in krmi, da je potlej speče in sné. Pravi se tudi o njej, da po zimi len prede, in glavo ima pri preji v tram, noge pa v hišne kote uprte. Pri Čehih se veli Jaha- ali Jahoda-Baba in ima svoje selišče na pečevji; ona daje otrokom nove zobe, in sicer mesto koščenih železne. Pri galiških Rusinih se veli: Jaza in ima kačjo podobo; pri Slovaci se jej pravi Jeza, Jezinka, Jenzi-Baba in peče v lesu na ognji žabe; če se jej kak lovec približa, nažene ga s protjem ali pa ga v kamen spremeni. Pri Polacih se veli: Jedza, Jenzda-Baba.

Ali to mythično bitje tudi Slovenci poznajo? Že v lanskem Glasniku sem pisal, da poznajo v podsredski okolici na Štirnem Izo, koja je na pol ženske, na pol kačje podobe, za katero se vzdigneta, kedar zbeži iz pečevnate duplje, vihar in toča, in povsod pokončata vse, dokler Iza spet v svoj brlog ne pride. Rekel sem, da ima po Slovenskem

še več rodovin tega imena : Izan, Izatič itd. Pri razlagi sem mislil na staro-indijsko Ahi s — vse pokončavajočo oblačno kačjo velikano ; vendar ker najdem pri severnih Slovanih oblike: Jaga - Jaza - Jeza, Jezda, in ker ta boginja jez di — ja še, je ž a na stopi, zato bi postavil temu imenu v razlago koreniko: jag, jah, jaž, jež, equitare. Vendar izvirni pomen teh korenik je: naglo, brzo, urno, bistro iti. V slovenščini pravimo še: na ja gno iti, in sicer kraj Mure in Ščavnice, kar pomenja hitro, brzo iti; sorodna je ta beseda nemškej: jag, jah, jä h, odkoder Jager, Jäger, jagen = slovenski: jahati, ježati.

V slovenski obliki: Iza sta se glasnika je vtopila v i; primeri iskati za prvotno jeskati, starogornje-nemško: eiscôn, litevski: jėskoti, quaerere. Ker je Jaga, Jaha, Ježi-, Jedzi-, Jezi-, Iza-Baba osebljena ledena ali zimska megla, ter je — kakor pri nemški Perhti korito ali kernica, na kateri jaše, — stopa symbol nebeškega oboka, pod katerim burna ledopolna megla urno ko strela leti, in ker dalje tolkalo, kij ali peh znamenjuje ropot toče in hrušč viharja, metlja pa, s katero svoj sled zameta, je ploha, koja vse zamete in rod in sad zemlje pokonča: odtod povest, da otroke peče in pojedajo. Tudi stopa ali možnar, na katerem jaše, zna pomenjati, da se z Ježino prikaznijo vse pohodi, potolče, zmelje, da-si ravno symboliki indoevropskih mythov tudi možnar rabi kot symbol nebeškega oboka; zato se Heraklej v možnarji vozi iz erythrejskega morja. Po zimi je zemlja nerodovitna, otroci zlate Babe — to je rodeče zemlje — so ubiti, zato povest, da si Jaga-Baba žabe peče. Jaga, Ježa se je pozneje gotovo spremenila v kerščansko Nežo; odtod pesem slovenskih otročičev: Neža po bregi ježa, pletterko nosi in kruha prosi.

Jage-Ježebabin čas pa je zimski, v katerem se morejo le hišna dela opravljati, posebno presti; zato povesti pravijo, da len prede, kakor nemška Perhta. Tako umemo pesem slovenskih otročičev: Neža strte hlače prela, šterk se skašla, Baba dete našla, to je, kadar zima zgine, pride šterk oznanovalec mladoletja, in zlata Baba — rodovitna mati zemlja dobi spet otroke — cvetlice in drugi zemeljski sad.

Na slovensko-rimskem kamenu, najdenem v Rogateu, je iztesana ženska podoba, suha z grdim obličjem, na pol naga, s kuštravimi lasmi, koja za nožico otroka derži; gotovo je to obraz Jage- ali Ježi-babe, kako otroka (poletni plod zlate Babe-zemlje) zakolje in ga pojé.*) Ravno tam je najden obraz zmije s kozjo glavo, ktere pomen sem že na drugem mestu razložil.***) Po slovenskem Štajerju je še več rodbinskih imen: Jagič, Jagolnik; tudi cvetlici primula acaulis pravijo: jagolnica, gotovo ker na jagno rastejo v mladoletji, in še rade pridejo Jagi-Babi v oblast. Po zimi je tudi najprikladniši, pa tudi najnevarniši čas za lov, lovec lahko zmrzne posebno na Ruskem; odtod ruske povesti, da Jaga-Baba loveca, kteri se jej približa, v kamen spremeni.***)

*) Rajni prof. Zupančič imenuje to podobo: das norische Weib.

**) V Novicah: V članku o imenu: Kozje-Drachenburg.

***)) Najnovejše je pisal o Jagi-Babi učeni Hanuš v aktah učenega češkega društva; ali tega članka nisem mogel v roke dobiti, prosim torej Slovence, kteri v Pragi živé, naj mi ta članek prepisejo in mi ga dobrovoljno pošljejo, da bom videl, kolikor se v razlagi vjemata.

Besedi J a g a - J e ž a je gotovo glasnik j predpostavljen kakor besedam: jaz sansk: agham; jigla, jež, jeza-jenza lat. angor, tako da moramo iskati prvotno korenično obliko ag = ago, agito; tedaj znajo tičati v imenu: J a g a - J e ž a pomeni: agere, agitare, celeriter moveri, angi, ježati (od kože, lasi, zato jež = Igel, in Jaga-Ježi- baba = kuštrava baba, kateri se lasje ježijo, in stori, da se ljudem lasje in živini dlaka ježi, kedar se prikaže.

Potopisni listi.

(Spisal Andrejčekov Jože.)

IV.

V Rečici 10. avgusta.

Drugo jutro se poslovim od svojega prijatelja zemljomerca in grem dalje svoj pot. Prišed unkraj gornjega Grada, vsedem se na cestni nasip, podprem glavo z obema rokama ter jamem premišljevat vse križe in težave, ki sem jih pretrpel, odkar sem zapustil Ljubljano. Bili so večidel za-me žalostni dogodki. Vzdihnil sem iz globočine svojega srca in djal: „O bore jaz!“ — Potem grem dalje in dalje in slednjič pridem v velik gozd, ktereга ni bilo ni konca ni kraja. Ker je solnce vedno huje pripekalo in tudi moj širokokrajnež ni mogel več varovati zaruja-velih lic pekočih solnčnih žarkov, ležem kraj ceste na trato v hrastovo senco. Da bi mi dolgčas ne bilo, vzemem iz torbe kos popirja ter jamem kovati spis „Napoleon in Luter na spodnjem svetu.“ Ko sem bil ravno najbolje zamišljen v Plutovo kraljestvo in sem si bil že izbral potrebnih oseb za svoj spis, zalaja pred menoj majhen psiček, skoči k meni in me zgrabi meni nič tebi nič za rokav. „Ti nemarast ti kosmatinska!“ pravim sam pri sebi, „to bi bilo pa vendar preveč, da bi me imela vsaka božja stvar pod oblastjo;“ in ravno sem zgrabil palico, da bi bil okrenil predrznega pseta čez pleča, ko se zasliši s ceste sem nežen glas: „Ta Finetelj ta, ali greš koj sem!“ Pri tej priči me pusti kodrasti Finetelj ter steče po cesti, odkoder se je čul glas.

Kmalopotem se prikažete izza smrečja dve „briněti“, zali gospodičini v črnih mantilah in s čikoži na glavi, za njima pa je stopal počasno velik, gosposko oblečen človek s sivo brado. Čudě se sem gledal prišlo trojico ter si mislil: „od kod pa ti dii minorum gentium?“

Ko vidijo hladno senco na zeleni trati, polasti se jih ta ista misel, kakor mene prej: zavijó jo s ceste k meni pod hrast, in prijazno me pozdravivši, posedejo vsi trije blizo mene. „To ne bo slabo“, mislim si, „imel bom prijetno družino!“ Finetelj je bil odslej popolnoma miren, nič več me ni vlekel za rokav, marveč jel je migati s kosmatim repom ter se mi prilizovati. Da bi starega gospoda in priljudni gospodičini kolikor moč zabavljaj, zberem vse svoje umetalne izraze ter jamem govoriti, ker